

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ

РАДА МОЛОДИХ ВЧЕНИХ

03187, м. Київ, проспект Академіка Глушкова, 40, корп. 6

тел. 044-526-01-58

e-mail: alexvolk@ukr.net

18.03.2021 р. № 03/3

Голові Верховної Ради України
Д. О. Разумкову

Копії: Голові Комітету Верховної Ради
України з питань освіти, науки та
інновацій
С. В. Бабаку

Головам депутатських фракцій та
груп Верховної Ради України
Д. Г. Арахамії, Т. І. Батенку,
Ю. А. Бойку, В. В. Бондару,
А. В. Герасимову, І. В. Герашенку,
Я. І. Железняку, О. І. Кулінічу,
В. З. Рабіновичу, Ю. В. Тимошенку

ВЕЛЬМИШАНОВНИЙ ДМИТРЕ ОЛЕКСАНДРОВИЧУ!

Рада молодих вчених НАН України глибоко обурена і стурбована внесенням до Верховної Ради України проекту постанови «Про утворення Тимчасової слідчої комісії Верховної Ради України з питань розслідування фактів корупції, бездіяльності, доведення Національної академії наук України та її майнового комплексу до занепаду, а також втрати державних коштів, майна та земель, що належать Національній академії наук України» (реєстр. № 5189 від 02.03.2021 року). Окреме розчарування викликає той факт, що всі без винятку парламентські фракції вже делегували до відповідної комісії представників, не висловивши жодних заперечень проти її створення.

Привертає увагу вже суто юридична сумнівність ініціативи зі створення відповідної тимчасової слідчої комісії. Згідно з ч. 2 ст. 4 Закону України «Про тимчасові слідчі комісії і тимчасові спеціальні комісії Верховної Ради України» підставами для утворення тимчасової слідчої комісії можуть бути повідомлення про порушення Конституції України, законів України, що становлять суспільний інтерес. Разом з тим у проекті постанови не зазначено, які саме повідомлення чи факти, які становлять суспільний інтерес, є підставою для утворення комісії, і які з них підлягають розслідуванню. Вказується лише перелік ніким не доведених голосливних звинувачень невідомих посадових осіб НАН України в неназваних тяжких злочинах проти української науки. Щоправда у пояснювальній записці до постанови згадується Аудиторський звіт за результатами державного фінансового аудиту виконання бюджетних програм Національною академією наук України за період 01.01.2016–30.06.2019 рр., в якому нібито «наведено факти неефективного та безперспективного і нерационального використання бюджетних коштів та майна». Водночас кожен, хто мав справу з українськими органами фінансового контролю, знає, що подібними публіцистичними формулюваннями про «неефективність та безперспективність» зазвичай намагаються приховати брак доказів щодо реальних умисних злочинів чи інших кричущих порушень закону.

Окрім того, що на згаданій аудиторський звіт були надані усі необхідні заперечення з боку НАН України, його активно обговорювали в академічній спільноті і кожен науковець мав змогу пересвідчитись у незнанні ревізорами специфіки сфери освіти і науки, адже як доказ неефективності витрачання коштів із конкретними розрахунками наводилися, наприклад, факти існування різних установ і підрозділів, які займаються однією і тією самою проблематикою, хоча кожній освіченій людині має бути зрозуміло, що без конкуренції різних наукових шкіл наука розвиватися не може. Характерним є те, що в самому проекті постанови посилання на цей аудиторський звіт соромливо пропущено, що також підриває його доказову легітимність.

Крім перекручень та відвертої цинічної брехні про НАН України, в самому проекті постанови та супровідних документах міститься чимало незграбних і смішних помилок, які свідчать про безграмотність парламентарів, що беруться у стислі строки розібратися в хитросплетіннях як фінансових, так і суто наукових проблем типу «занепаду наукових шкіл». Чого тільки вартий нісенітний набір слів про «глибоке старіння... об'єктів досліджень та розробок». Якщо абстрагуватись від філософських спорів довкола поняття «об'єкт дослідження», то можна сказати, що це те, що підлягає вивченню. «Ступінь застарілості» окремих об'єктів, з якими має справу наука, може становити мільярди років, і в цьому немає вини міфічних корупціонерів з НАН України. Цими нюансами ще можна

було би знехтувати, але ще більше засмучує те, що народні депутати, основною справою яких є законотворчість, помилковим написанням «вендикаційні» замість «вїндикаційні» виявляють свою необізнаність навіть в юридичній термінології, не кажучи вже про образливу нетолерантність до латинських коренів.

Деякі твердження, зокрема щодо ролі українських вчених як сторонніх спостерігачів-«статистів» під час епідемії COVID-19 та інших глобальних викликів, кидають тінь не лише на керівництво НАН України та її установ, а на всю наукову спільноту нашої країни, що спільно із закордонними колегами та всіма людьми доброї волі дає бій відповідним планетарним загрозам. Перераховувати всі заслуги й досягнення українських вчених у боротьбі з пандемією не є нашою метою, але варто не забувати, що саме науковці Інституту молекулярної біології та генетики НАН України першими розробили та сертифікували якісні комбіновані ПЛР тест-системи для діагностики коронавірусу SARS-CoV-2. Разом з тим через бездіяльність державної влади досі не налагоджено серійне виробництво цих тестів. Інститутом проблем математичних машин і систем НАН України здійснюється постійний математичний аналіз і прогнозування розвитку епідемії. Одні з найпрогресивніших в Україні досліджень у сфері протидії коронавірусу здійснюються в Інституті фізіології імені О. О. Богомольця НАН України, але за іронією долі саме цей інститут, замість подяки за подвижницьку працю, наразі намагаються виселити із займаних ним приміщень, оскільки відповідний будинок несподівано виявився привабливим для МВС України. На жаль, в Україні досі немає жодної лабораторії четвертого рівня біобезпеки. Її створення може коштувати від 5 до 10 мільйонів доларів. Це лише перший крок, але вже ця сума становила би дуже вагому частину бюджету НАН України. Якщо ж казати про амбітніші плани типу розроблення української вакцини проти SARS-CoV-2, то слід буде збільшити обсяги фінансування наукових розробок в сотні разів. Наразі про це ніхто з суб'єктів прийняття політичних рішень не готовий навіть говорити, але при цьому хто завгодно закидає вченим неробство та відстороненість від нагальних проблем нашого суспільства.

З наявних матеріалів неможливо визначити, що саме зібралися розслідувати ініціатори створення ТСК. Якщо справді йдеться про факти злочинів і розкрадань, як про це говориться, то є незрозумілим, чому передбачається, що парламент розбиратиметься з ними цілий рік замість того, щоб доручити цю справу правоохоронним органам, враховуючи й те, що встановлення наявності чи відсутності вини особи у вчиненні кримінального правопорушення згідно з законом не може бути предметом діяльності ТСК. Якщо ж передбачається просто дослідити загальні питання ефективності та організаційної спроможності

НАН України, то невідомо, навіщо задіювати для цього такий інструмент як слідча комісія.

Попри нашу повагу до Верховної Ради України як законодавчого органу, парламент, на наше глибоке переконання, не має втручатися у внутрішню сферу організації академічної науки, яка, порівняно з університетською і відомчою наукою, демонструє на сьогодні далеко не найгірші дослідницькі практики та наукові результати. Водночас предметом парламентського контролю мало би стати визначення ефективності системи державного управління наукою, зокрема те, наскільки виконуються передбачені Законом України «Про наукову і науково-технічну діяльність» гарантії належного забезпечення функціонування наукової сфери. Нагадаємо, що відповідним законом, зокрема, передбачено щорічне збільшення видатків на науку з доведенням їх до передбаченого ст. 48 Закону обсягу 1,7% ВВП, починаючи з 1 січня 2020 р. Ні для кого в Академії не є секретом, що реальний обсяг фінансування складає приблизно в десять разів менше, водночас вимогливість, якщо не гидлива зневага держави стосовно науковців весь час лише зростає.

Нападки на самоврядність Академії та на її активи суперечать стратегічному курсу України на децентралізацію управління й підвищення ролі самоврядних організацій. Згадка ж у пояснювальній записці до проекту постанови про розробку та прийняття проекту Закону України «Про внесення змін до законів України щодо розмежування наукових та управлінських функцій в НАН України» свідчить про те, що цей наступ зумовлений не лише войовничим невіглаством, а й спробою запозичення тоталітарних практик держави-агресора щодо так званого реформування Академії, відчуження її від майнового комплексу, а згодом поділу цього комплексу між заінтересованими особами.

Поза сумнівом, ініціатива зі створення ТСК – це лише один епізод загального наступу на українську науку, адже Національна академія наук України, навіть після прийняття Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність», який суттєво понизив її статус, все ще є в усіх сенсах вищою науковою самоврядною організацією України. Наша Академія, яка створена ще у 1918 році за доби визвольної боротьби і пронесла іскру відродження нації крізь всі подальші лихоліття, по праву є одним з важливих атрибутів української державності та свідченням високої цивілізаційної місії, яку Україна та її науковці продовжують виконувати попри всі виклики та випробування. Верховна Рада України має виконувати ту саму місію. При цьому народні депутати зобов'язані діяти в інтересах своїх виборців, тоді як Академія несе тягар надій та сподівань усіх поколінь українців та вчених усього світу. З огляду на це, відносини влади і академічної науки мають ґрунтуватися на засадах взаємоповаги, взаємної довіри

та відповідальності. Кожен необережний крок може зруйнувати хитку рівновагу, що створювалась десятиліттями.

Враховуючи зазначене, просимо Вас, вельмишановний Дмитре Олександровичу, в рамках своєї компетенції посприяти негайному відкликанню проєкту № 5189 від 02.03.2021 року, який є образливим та несправедливим, ганьбить нашу державу в очах не лише українських вчених, а й міжнародної спільноти.

Члени Ради молодих вчених НАН України як ніхто обізнані щодо як проблем Академії, так і її можливостей. Ми готові до негайного налагодження діалогу з представниками владних структур та пошуку рішень в інтересах науки в Україні, адже це є і сенсом, і справою нашого життя.

Текст підготовлено членами Ради О. О. Малишевим, В. О. Ковач та В. О. Артемчуком.

Односторонньо схвалено Радою молодих вчених НАН України 17 березня 2021 р. (протокол № 4/2021).

З глибокою повагою,

Голова Ради

Олександр ВОЛКОВ